

Formandens beretning på generalforsamlingen den 31. maj 1994

Historisk Samfund har lige siden sin stiftelse i 1910 lagt helt *afgørende vægt* på, at der til medlemmerne hvert år blev udsendt en *historisk årbog* med artikler af lokalhistorisk interesse for hele amtet. Det er fortsat bestyrelsens opfattelse, at denne bogproduktion – uanset at omkostningerne hertil udgør hovedposten på vort regnskab – er en af de *væsentligste forudsætninger* for Historisk Samfunds eksistensberettigelse. For mange af vore medlemmer er modtagelsen af disse bøger hovedbegrundelsen for deres medlemskab, ligesom den er forudsætningen for ydelsen af offentlige tilskud.

Årbogen for 1993 var i lighed med årbogen om Roskilde Amt under besættelsen udformet som et *temanummer* – denne gang over temaet: *De unge jøder* i Roskilde Amt 1933-1943. Den gav pæn presseomtale og et godt bogsalg til boghandlere over hele landet – ja *Mosaik Trossamfund* var så begejstret, at det meddelte os, at man som tak for bogen sågar havde plantet tre træer i Israel i Historisk Samfunds navn.

Med Historisk Samfunds *årbog for 1994*, der vil udkomme til efteråret, vender vi for en stund tilbage til den *gamle form* med flere forskellige forfatters belysning af byens og egnens historie gennem tiderne. Den vil indeholde nye spændende bidrag til lokalhistorien, som jeg håber, at mange vil have glæde af at læse.

Arbejdet med *andet bind af Roskilde bys historie*, der ligesom første bind udgives af Historisk Samfund, er ved at tage form. Dette bind, der vil omfatte tiden fra 1536 til 1970, påregner vi skal udkomme i forbindelse med Roskildes 1000-års jubilæum i 1998. *Redaktionsudvalget*, der består af museumsinspektørerne Frank Birkebæk og Mette Høj samt universitetslektor Claus Bjørn med mig som formand, har udarbejdet en foreløbig *synopsis* for bogen, ligesom man har udpeget et *forfatterpanel*. Som forfattere har vi foreløbig inddraget docent Karl-Erik Frandsen, universitetslektor Claus Bjørn og dr. phil Kristian Hvidt samt de lokale museumsinspektører Grete Rung og Per Karlsson, der får ansvaret for at skrive hver sit hovedafsnit i bogen. Den bliver i samme fine udstyr som første bind og vil blive på ca. 400 rigt illustrerede sider. Andet bind vil kræve megen *ny kildegennemgang*, og ting ta'r som bekendt tid, så *deadline* for de endelige manuskripter

er sat til 1. april 1997. Pr. 1. maj i år har publikationsfonden et *overskud på 70.000 kr.* på udgivelsen af første bind, og med forventede tilskud fra Roskilde Byråd og forskellige fonde skulle bogens udgivelse kunne finansieres og foreligge trykt i begyndelsen af 1998.

Apropos *Roskilde bys 1000-års jubilæum* har Historisk Samfund deltaget i de af byrådet afholdte to *jubilæumsseminarer* og er nu repræsenteret i den *arbejdsgruppe*, der skal arbejde nærmere med forslag til planlægningsgruppen om historisk formidling i forbindelse med jubilæet. Historisk Samfunds *hovedbidrag* vil som nævnt blive andet bind af byens historie, men vi er endvidere i disse *EU-tider* indgået i et *samarbejde med Roskilde Kunstforening og Roskilde Musikforening* om et projekt, der skal skabe et bysamarbejde om den *kulturelle dimension mellem de otte byer*, som Roskilde Kommune på europæisk plan har samvirke med. Det drejer sig om *Speyer* i Tyskland, *Charleroi* i Belgien, *Evora* i Holland, *Ravenna* i Italien, *Taragone* i Spanien og *Thermi* i Grækenland. Formålet er at gøre det kulturelle liv, der udfolder sig i hver af byerne, levende og konkret for borgerne i de øvrige byer gennem gæstearrangementer, udstillinger, udvekslingsrejser for kulturelle grupper samt udveksling af kulturelt materiale. Man påregner, at der i kraft af *EU's kulturstøttende program* kan skaffes midler til finansiering af et sådant projekt, idet der efter *EU's* program kan ydes støtte til kulturelle arrangementer, der omfatter mindst tre af unionens medlemslande. Projektet er i en *indledende fase*, men byrådet forventes nu at ville udsende forslag til udtalelse i de øvrige otte byer.

I nutidens samfund er man som kulturel forening nødt til på mange måder at gøre *omverdenen* opmærksom på sin eksistens. Med dette i baghovedet er vi nu optaget med en helside i det *PR- og salgskatalog* for historiske tidsskrifter og årbøger, som Dansk Historisk Fællesråd udgiver i denne måned. Med samme sigte har Historisk Samfund sammen med Roskilde Museum, Vikingeskibshallen og Museet for Samtidskunst lejet en stand på den store *Bogmesse i Farum* i dagene 18.-20. november, hvor vi håber at få yderligere bestillinger fra boghandlere ikke alene på Roskildebogen, men også på årbøgernes temanumre.

Historisk Samfund ejer som bekendt sammen med Lejre Fredningsforening det 1,7 ha store areal omkring *Skibssætningen i Lejre*. Arealet er nu blevet fredet som et led i den store fredning omkring Gl. Lejre ved Fredningsnævnets afgørelse den 30. juni 1993.

Hvis vi herefter vender os til *dagen og vejen* i det forløbne år, bør det nævnes, at den traditionelle *sommerudflugt* løb af stabelen den 11. september. Tilslutningen var så stor, at vi måtte have hele to busser til rådighed for at skaffe plads til deltagerne. Over *Brorfelde* og *Torbenfeldt* nåede vi frem til

Dragsholm, og efter en rundvisning på Roskildebiskoppens gamle borg blev frokosten indtaget på *Lerchenborgs cafeteria*. Ekskursionens hovedmål var imidlertid *Kalundborg*, hvor vi under særdeles kyndig vejledning af museumsinspektør *Johannes Hertz*, Nationalmuseet, på museet og borgbanken fik en grundig forklaring om borgens og byens spændende udbygning gennem middelalderen.

I lighed med tidligere år arrangerede Historisk Samfund i samarbejde med *Folkeuniversitetet* i efteråret og vinteren på Amtsgymnasiet i Roskilde hele fem foredrag, som vi havde kaldt »*Roskildes nyere historie i glimt*«. Foredragsholderne var hovedsagelig lokale museumsinspektører, og foredragene, der var særdeles velbesøgte, spændte over et bredt felt fra *købmænd og bagere* i 1700-tallet til nyere *industrivirksomheder* i 1800-tallet.

Overinspektør ved Nationalmuseet *Hans Stiesdal* holdt den 9. december et spændende lysbilledforedrag »*Vore kirker og vandmøller*«, hvori en helt ny og tankevækkende teori om vandmøllernes betydning for placeringen af middelalderens kirker blev indgående belyst.

Alt i alt kan man vist nok tillade sig at sige, at det forløbne år har været et rimeligt godt år for Historisk Samfund, og med disse bemærkninger vil jeg hermed overgive min beretning til generalforsamlingens forhåbentlig villige behandling.

Ernst Verwohlt